

Referanser:

KM 07/17

KR 60/17 Vurdering av tilskudd til KIFO

KR 11/18 Vurdering av tilskudd til KIFO

KR 45/20 Forsknings-, utviklings- og innovasjonsstrategi for Den norske kirke

FoUI-organisering

Sammendrag

Saken er en oppfølging av sak KR 45/20 Forsknings-, utviklings- og innovasjonsstrategi for Den norske kirke. I saken foreslås det en strategisk satsing på statistikk og analyse i Kirkerådet. Kirkerådet vil i større grad se forskningsfeltet som en integrert del av virksomhetsstyringen med mål om at dette skal bidra til å bedre nå de målene Kirkerådet har satt for sin virksomhet. Kirkerådet har vurdert organiseringen av FoUI-arbeidet i en egen enhet, men vil foreløpig ikke foreslå en egen organisering av dette arbeidet. Inntil videre vil Kirkerådet utvikle innovasjonskraft i egen virksomhet, kombinert med å øke volumet på offentlige utlysninger. På sikt bør en utviklings/innovasjonsenhet flyttes ut av Kirkerådets sekretariat. Det legges til grunn at Kirkerådet på dette området legger opp til en stor grad av involvering av organer i trossamfunnet.

Forslag til vedtak

1. Kirkerådet styrker sin kapasitet innen statistikk og analyse.
2. Kirkerådet avvikler tilskuddet til Kifo. Fremover vil ikke forskningsmidler låses til en aktør, men lyses ut gjennom anbudsprosesser. Tilskuddet halveres for 2021 og avvikles i sin helhet fra 2022.
3. Kirkerådet vil arbeide videre med organiseringen av forsknings-, utviklings- og innovasjonsarbeidet i Den norske kirke og komme tilbake til rådet med en egen sak om dette.

Saksorientering

Bakgrunn

I sak KR 45/20 gjorde Kirkerådet vedtak om en strategi for forskning, utvikling og innovasjon (FoUI) i Den norske kirke. I saken ba Kirkerådet sekretariatet om å utrede forslag til organisering av FoUI-arbeidet. Saksfremlegget til sak KR 45/20 hadde følgende konklusjon:

«Med utgangspunkt i den foreslåtte FOUI-strategien vil sekretariatet arbeide langs tre spor for å konkretisere strategien, jf. forslag til vedtak pkt. 2.

For det første handler det om å utvikle bestillerkompetanse til forskningsprosjekter i Kirkerådet, og gjennom dette utvikle strategisk viktige forskningsprosjekter i samarbeid med utdannings- og forskningsinstitusjonene. Dette handler om å etablere god oversikt over og dialog med kompetansemiljøene, etablere god metodikk for anskaffelser, og sørge for at resultater er kjent og blir brukt i plan- og strategiarbeid.

For det andre handler det om å styrke kapasitet i Kirkerådet innen statistikk og analyse ved å øke og samordne årsverk på feltet. Det er nødvendig med økt fokus på egne data og kvalitet på disse, men også kapasitet til mer analyse. Dette vil gjøre det mulig med ulike tilstandsrapporter, statusbeskrivelser, og avdekke utviklingsbehov i egen organisasjon.

For det tredje handler det om å systematisk legge inn forskning og evalueringer ved videreutvikling av kirkesektoren og ved gjennomføring av reformer og større endringer. Dette er et grunntrekk ved lærende organisasjoner. Den norske kirke står overfor store endringer både i egen organisering, og på grunn av samfunnsendringer, som øker behovet for en slik systematisk arbeidsmetode.

Det er også en målsetting at disse konkretiseringene til sammen kan bidra til at innovasjonskraften i Den norske kirke kan øke. På grunnlag av behandling og vedtak av denne saken vil det bli lagt frem en sak i Kirkerådets septembermøte med nærmere konkretiseringer.»

Litt om dagens situasjon

Sekretariatet har i etterkant av Kirkerådets behandling av FoUI-strategi arbeidet videre med spørsmålet om organisering av FoUI-arbeidet i Den norske kirke og en konkretisering av vedtakene i strategien.

Som et utgangspunkt for dette arbeidet har sekretariatet analysert dagens ressursbruk og organisering av FoUI-arbeidet. Hoveddelen av Kirkerådets ressursbruk på FoUI er i dag benyttet til å gi et årlig tilskudd til KIFO, Institutt for kirke-, religion- og livssynsforskning. Tilskuddet til KIFO er i 2020 på om lag 7 mill. kroner. Kirkerådet har én ansattressurs som arbeider som statistikkrådgiver. I forbindelse med utarbeidelsen av den kirkelige årsstatistikken gjør Kirkerådet anskaffelser hos Statistisk Sentralbyrå og Norsk Samfunnsvitenskapelig Datatjeneste (NSD). Av internt arbeid med forskning og utvikling skjer det mest systematiske arbeidet i forbindelse med Kirkerådets arbeid med videreutvikling av trosopplæringstilbudet.

Slik Kirkerådet i dag prioriterer sine midler og er organisert, vil det være vanskelig å nå de målene som settes i sak KR 45/20. Virksomheten er ikke kjennetegnet av å ha

en strategisk og systematisk holdning til FoUI. Samtidig viser kartlegging at det årlig brukes betydelige beløp på feltet.

Kirkens behov for forskning og analyse. KIFOs rolle

I sak KR 45/20 Forsknings-, utviklings- og innovasjonsstrategi for Den norske kirke er det listet opp følgende områder som prioritert i den kirkelige forskningsstrategien:

- Innovasjon og virksomhetsutvikling i folkekirken
 - o Stimulere innovasjon og sikre kunnskap/spredning av beste praksis
 - o Utvikle og nyskape kirkens språk og samhandlingskompetanse i det offentlige rom
 - o Fortolke trender og translasjoner ved kvantitativ analyse av aggregerte data
 - o Samhandling om beredskap med offentlige instanser (kommunale kriseteam)
 - o Digitalisering, nettbaserte kirkelige tjenester og digital kommunikasjon
 - o Kirken i samhandling med offentlige organer – utviklingstrekk lokalt og sentralt
 - o Kirken i samfunnet

- Medlemsfokus
 - o Medlemsundersøkelse
 - o Kirkens kjernetjenester og livsritene – dåp, vigsel, gravferd
 - o Menigheter som lykkes i inkludering av kristne migranter
 - o Styrket demokrati – erfaringer hos rådsmedlemmer om det kirkelige demokratiets omfang og virkemåte

- Kirkens egen portefølje og kritiske virksomhetsområder
 - o Medlemmers erfaringer med kirkeforvaltningen
 - o Samarbeidspartnere i lokalt diakonalt arbeid
 - o Krise, sorgarbeid og gravferdsvirksomhet
 - o Økonomi- og byggforvaltning

Oversikten viser et stort spenn i kirkens behov for kunnskapsutvikling og forskning, alt fra digitale utfordringer til sentrale kirkefaglige anliggender. Dagens situasjon i Kirkerådet er likevel at forskning mangler som en integrert del av virksomhetsstyringen. Fremover må denne dimensjonen av virksomhetsstyringen derfor styrkes. Kunnskapsutvikling er avgjørende for at kirken skal kunne nå de målene den setter for sin virksomhet.

Som det fremgår av beskrivelsen over er ressursene til forskning over Kirkerådets budsjett i stor grad kanalisert gjennom et tilskudd til KIFO. Det har vært gode grunner til at dette har vært en fornuftig strategi. Evalueringen av KIFO viser også at virksomheten leverer godt og holder et høyt faglig nivå. Samtidig svarte evalueringen ikke på spørsmålet om det er riktig at trossamfunnet Den norske kirke skal finansiere den forskningsaktiviteten som skjer i KIFO. Det er en utfordring for Kirkerådet at en gjennom denne organiseringen skaper en distanse mellom kirkens egen virksomhet og forskningsarbeidet. Organiseringen medfører at det blir opp til KIFO å bestemme hvilke forskningsarbeider som skal prioriteres. Samtidig viser oversikten at kirkens behov for forskning er bredere enn det KIFO kan levere på.

For å få til en organisering og prioritering av forskningsarbeidet som i større grad understøtter de kirkelige mål og strategier ser Kirkerådet det derfor som naturlig at en fremover vil lyse ut midler gjennom anbud og avvikle det årlige tilskuddet til

KIFO. Som en av flere aktører vil naturlig nok KIFO være en aktuell leverandør for flere av de forskningsoppdragene som Kirkerådet vil lyse ut.

Økning i forsknings- og utviklingsoppdrag for eksterne aktører

Ved siden av et generelt behov for forskning innen kirke og trossamfunn i Norge, ser Kirkerådet at det i årene fremover er et betydelig behov for evalueringer og analyser på mange områder. Som eksempler kan nevnes IKT-strategi, endrede bemanningsstrukturer, alternative menighetsdannelser, evaluering av strategiplan for samisk kirkeliv, integrering av 2.- og 3.-generasjonsinnvandrere, organisasjonsendringer, trosopplæring og andre kirkefaglige utviklingsprosesser med mer. Det vil også være behov for evalueringer og forskning på reformer av gudstjenesteliv, endringer av ledelsesmønstre i menigheten, erfaringer etter endringer i kirkeordningen, økonomisk-administrative konsekvenser ved organisasjonsendringer og mye mer.

Kirkerådet ser også et behov for jevnlig å innhente undersøkelser og analyser av befolknings- og medlemsutvikling fra ulike byråer og fagmiljøer. Også i fremtiden vil det bli behov for evalueringsrapporter innen trosopplæring, kultur og kirkevalg.

Kirkerådet har god erfaring med å benytte ulike fagmiljøer. Alle utdannings- og forskningsinstitusjoner har i dag gode forskningsprogrammer og tilbyr tjenester både innen evalueringer, fordypningsarbeid og større analyser. Gjennom offentlige utlysninger av prosjekter utnyttes de til enhver tid beste fagmiljøene, og midler fra Den norske kirke vil bidra til å opprettholde og utvikle de fagmiljøene som eksisterer.

Økt volum på offentlige utlysninger av forskningsoppgaver, evalueringer, utviklingsarbeid m.m. vil kreve en styrket bestillerkompetanse. Kirkerådet vil legge opp til økt involvering av representanter fra lokalt og regionalt nivå for å sikre at utlysningene i størst mulig grad er relevante for hele kirken.

Særlig om behovet for analyse av data

Kirkerådet opplever i dag at det er en betydelig etterspørsel etter både kvantitative og kvalitative analyser fra ulike deler av kirkens organisasjonsstruktur, både lokalt og nasjonalt. En kunnskapsorganisasjon må selv ha kompetanse til å foreta den nødvendigste håndtering av data og analyse. En viktig del av medarbeideres hverdag, i alle kirkelige rådsorganer, er å benytte ulike typer data - til evaluering av eget arbeid, planlegging av nye aktiviteter, foredrag og ulike former for dokumentasjonsarbeid. Fagmedarbeidere utnytter datagrunnlag også til å utvikle styringsindikatorer knyttet til arbeidet med mål- og resultatstyring.

Analyse av data er også nødvendig, og det har i flere år vært en jevn økning i krav om bearbejdede data og analytisk vurdering av disse. Ikke minst stiller rådsmedlemmer stadig økende krav til styringsdokumentasjon. Økte krav til analyse av data benyttes også i rapportering til offentlige myndigheter, som ofte har behov for informasjon om hva de bevilger penger til.

Analyse av data er et viktig arbeid i vurdering av oppfyllelse av de mål Kirkemøtet vedtar og de strategier som kirkens rådsorganer utvikler, på alle nivå.

Det er et betydelig utviklingspotensial i å tolke foreliggende data. Det foregår i dag en beskjedent koordinering av arbeid med analyse av data mellom Kirkerådet og bispedømmerådene. Kirkerådet ser også at det er helt nødvendig å styrke samarbeidet med lokalkirkelige organer på dette feltet. Kirkerådets rolle vil først og fremst være å tilrettelegge ulike datasett og å utvikle veiledninger slik at det blir

enkelt for alle å benytte disse. Kirkerådet mener det er behov for møteplasser og tverrfaglige forum, slik at det kan utvikles analysekompetanse i alle ledd.

Kirkerådet er eier av en rekke datasett, som tjenestedata, data om kirkens organisasjon, medlemsdata og bemanningsdata.

Kirkerådet mener det er behov for et større miljø i samarbeidet mellom Kirkerådet og rådsorganer på regionalt og lokalt nivå, for koordinering av dataanalyse. Ikke minst bør, som nevnt ovenfor, medlemsundersøkelser og analyser av endringer i medlemsoppslutning vies oppmerksomhet i en tid hvor Den norske kirke forventes å stå som et mer selvstendig trossamfunn. Kirkerådet bør også ha ressurser til å analysere data med sikte på å understøtte forsøks- og utviklingsarbeid.

Med hensyn til innrapportering, for eksempel den kirkelige årsstatistikken, ser Kirkerådet et behov for å bygge opp kompetanse for å kunne forenkle og forbedre denne prosessen. Med nye digitale løsninger er potensialet stort ved å utvikle systemer som både gir bedre tallgrunnlag og som samtidig reduserer rapporteringsbyrden. Dette vil være et tiltak som vil være særlig besparende for menighets- og fellesrådene. Samtidig vil mer dynamiske systemer kunne gi oversikt over trender og utviklingstrekk i kirken på et langt tidligere tidspunkt enn det som er mulig gjennom dagens systemer.

Fremtidig organisering

Både med utgangspunkt i FoUI-strategien og de utviklingstrekk man kan se i samfunnet, er det grunn til å hevde at det i dag er utstrakt behov for miljøer, og kanskje en egen enhet, som kan initiere nye tiltak, inspirere og veilede, igangsette forsøksvirksomhet og ikke minst samordne kunnskapsutvikling- og formidling. Mye av kirkens relevans i samfunnet handler om at kirkens tilbud og tilstedeværelse skjer i menighetene. Iverksetting av en FoUI-strategi bør derfor ha menighetsarbeidet i fokus.

Kirkerådet har vurdert om tiden er inne for å etablere en enhet og har sett både på alternativer innen kirkens egen organisasjon og om det kan være fornuftig å utvikle et eksternt fagsenter som mottar oppdrag fra Den norske kirke. Slike ideer har også vært drøftet tidligere.

Inntil videre har Kirkerådet kommet til at det er prematurt å foreslå en ny organisasjonsform for FoUI-arbeidet og at det mest hensiktsmessige er å utvikle Kirkerådets egen kompetanse, kombinert med å øke volumet på offentlige utlysninger. Det legges til grunn at Kirkerådet på dette området legger opp til en stor grad av involvering av organer i trossamfunnet.

Når Kirkerådet understreker behovet for evaluering av arbeidet i egen virksomhet er FoUI-området ikke unntatt fra dette. På bakgrunn av den nylig vedtatte strategien og forslagene i denne saken, vil det være naturlig at en legger opp til en evaluering av feltet og at det fremmes en ny sak om fremtidig organisering av FoUI-arbeidet i Den norske kirke innen utgangen av inneværende valgperiode.

Økonomiske/administrative konsekvenser

Kirkerådet legger til grunn at forslagene i saken finansieres gjennom en avvikling av tilskuddet til Kifo. Tilskuddet vil bli gradvis avviklet og utbetales med halv budsjetteffekt i 2021 og med opphør fra og med 2022.

